

Natura 2000 területeken előforduló fajok

Mit nevezünk Natura 2000 területnek?

A Natura 2000 egy olyan, az egész EU-ra kiterjedő ökológiai hálózat, melynek célja Európa legértékesebb és leginkább veszélyeztetett természetes élőhelyeinek, valamint növény- és állatfajainak hosszútávú megóvása.

Nagy szarvasbogár

(*Lucanus cervus*)

Idős tölgyerdőkben, keményfás ligeterdőkben fordul elő. Nevét a hím jellegzetes, agancsszerűen megnagyobbodott rágóiról kapta. A kikelő lárvák az elhalt gyökerekkel táplálkoznak, így nagy szerepet játszanak az erdei közösségek lebontó folyamataiban. A beteg, idős fák eltávolítása jelenti a leg súlyosabb fenyegetést a fajra.

Tudta? A szarvasbogár Európa egyik legnagyobb bogárfaja és szinte függőleges testtartással repül, így tudja egyensúlyban tartani testét a nagy „szarvai” (rágói) miatt.

Tudta? A csonkafülű denevér napjainkra a kipusztulás közvetlen közelébe került, pedig már 1901-től törvényes védelmet kapott.

Csonkafülű denevér

(*Myotis emarginatus*)

Hazánkban viszonylag ritka faj, melynek legjellegzetesebb bélyege a fül külső karéjának éles bemetszése. A csonkafülű denevér nagyon sérülékeny faj, mivel néhány nagyméretű kolóniában koncentrálódik a hazai állomány jelentős része. Többek között a fakonzerváló szerek használata jelent veszélyt számára, de a nyári bújóhelyeül szolgáló templomok, kastélyok padlásának átépítésére is igen érzékeny. Télen melegebb barlangokban vagy bányákban telel, így állományának megfogyatkozásában a barlangok turisztikai hasznosítása is jelentős szerepet játszott.

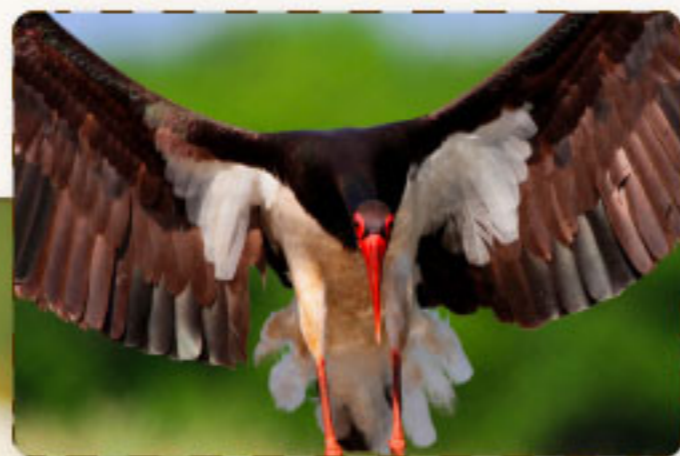

Hazai Natura 2000 területeken előforduló fajok

Fekete gólya

(*Ciconia nigra*)

Tudta? A fekete gólya az öreg faállományú erdőkben fészkel, ám mivel ezeket folyamatosan kitermelik, gyakran megsemmisül a fészke vagy fészkelőhelye. Tavasszal a telelésről visszaérkező párok nemritkán napokig keringenek megszüntetett fészkelőhelyük fölött.

A fekete gólya fehér társával ellentétben az ember jelenlétét nem kedveli, legnagyobb állományai ártéri erdőkben találhatóak, de idős bükkösökben és más nagy kiterjedésű, viszonylag zavartalan erdőkben is előfordul.

Miben különböznek a Natura 2000 területek más védett területektől?

A hazai védett területek szinte teljes egészében a hálózat részét képezik, ám a teljes Natura 2000 hálózat ennél is kiterjedtebb; erdők, szántók, gyepek kerültek oltalom alá és váltak olyan ökológiai hálózattá, melyben a természetes és természetközeli területek alkotnak összefüggő rendszert. Ez a hálózat biztosítja az ökológiai szempontból kivételes élőlények és fajok fennmaradását.

Nagy höscincér

(*Cerambyx cerdo*)

Hazánkban elsősorban az idős, hegy- és dombvidéki tölgyerdőkben fordul elő, de találkozhatunk vele síkvidéki keményfaligetekben és fás legelőkön is. Az erdőszéli, nap-sütötte, száradásnak induló fák kérgének még eleven, ám sérült részeibe rakják a nőstények a petéiket. Lárvaikkal elhalt faanyagot táplálkoznak.

Tudta? A nagy höscincér, ha ingerlik, cincogásra emlékeztető hangot hallat, csápjait pedig arra is használja, hogy ha hanyatt esik, segítségével ismét talpra álljon.

Hazai Natura 2000 területeken előforduló fajok

Natura 2000 számokban

Magyarország természetes élőhelyei, állat- és növényfajai egyedülálló értéket képviselnek Európában. Hazánkban ismereteink szerint 2 200 magasabb rendű növényfaj és 42 000 állatfaj él, melyek közül 37 növény-, és több mint 200 állatfaj tartozik a Natura 2000 fajok közé. A listát tovább gazdagítja 46 élőhelytípus, melyekre szintén ki kellett jelölni Natura 2000 területeket. Így hazánk területének kerekén 21%-a vált Natura 2000 területté.

Skarlátbogár

(*Cucujus cinnaberinus*)

Tudta? A skarlátbogár igen jól tűri a hideget. A fából kibontott bogárnak néha egész felszínét jégkristályok borítják, de az is megesik, hogy odafagy a fatesthez. A telelésre készülő bogárban különleges, „fagyálló” fehérjék jelennek meg, melyek a sejtekben oda kapcsolódnak, ahol a sejteket roncsoló jégkristályok kialakulnának.

Erdős területeken gyakorlatilag mindenütt megtalálható, de előnyben részesíti az összefüggő nyárasokat. Az imágó színe cinóbervörös, családnevének (lapbogárfélék) megfelelően nagyon lapos, megnyúlt. A lárvák és a kifejlett állatok is a még lábon álló, de kiszáradt fák kérge alatt élnek, sőt a kifejlett egyedek még párt is a fák kérge alatt mozogva keresnek maguknak.

Mogyorós pele

(*Muscardinus avellanarius*)

Lombhullató erdők, főként tölgyesek, gyertyános tölgyesek és gyertyános bükkösök lakója. Igazi hétalvó, ugyanis október és április között hét hónapig téli álmot alszik, mialatt csak minden 5-10 percben vesz lélegzetet, szívverésének üteme is a tizedére csökken. Magyarországi állományai viszonylag stabilak, ennek ellenére élőhelyeinek felszámolása, átalakítása, lokálisan az adott mogyoróspele-populációk eltűnését eredményezheti.

Tudta? A mogyorós pele igen különleges módszerrel menekül, életében egyszer, veszély esetén képes elhagyni a farkát borító bőrt és szőrzetet, hogy egérutat, azaz „peleutat” nyerjen.

Egy nagyon ritka és egy „mindennapi” pannonikumunk

Mik azok a pannonikumok?

Magyarország természeti értékei alapján sajátos, kiemelt helyzetben van. Európát a szakemberek ún. biogeográfiai régiókra osztották fel, ezen régiók mindegyikének van sajátos, másutt nem, vagy csak igen kis kiterjedésben élő, rájuk jellemző élővilága. A Kárpát-medence nagy része az ún. Pannon biogeográfiai régióba tartozik, ahol számos olyan faj és élőhelytípus található, amely máshol nem fordul elő, ezeket „pannonikumoknak” nevezzük.

Délvidéki földikutya

(Nannospalax (leucodon) montanosyrmiensis)

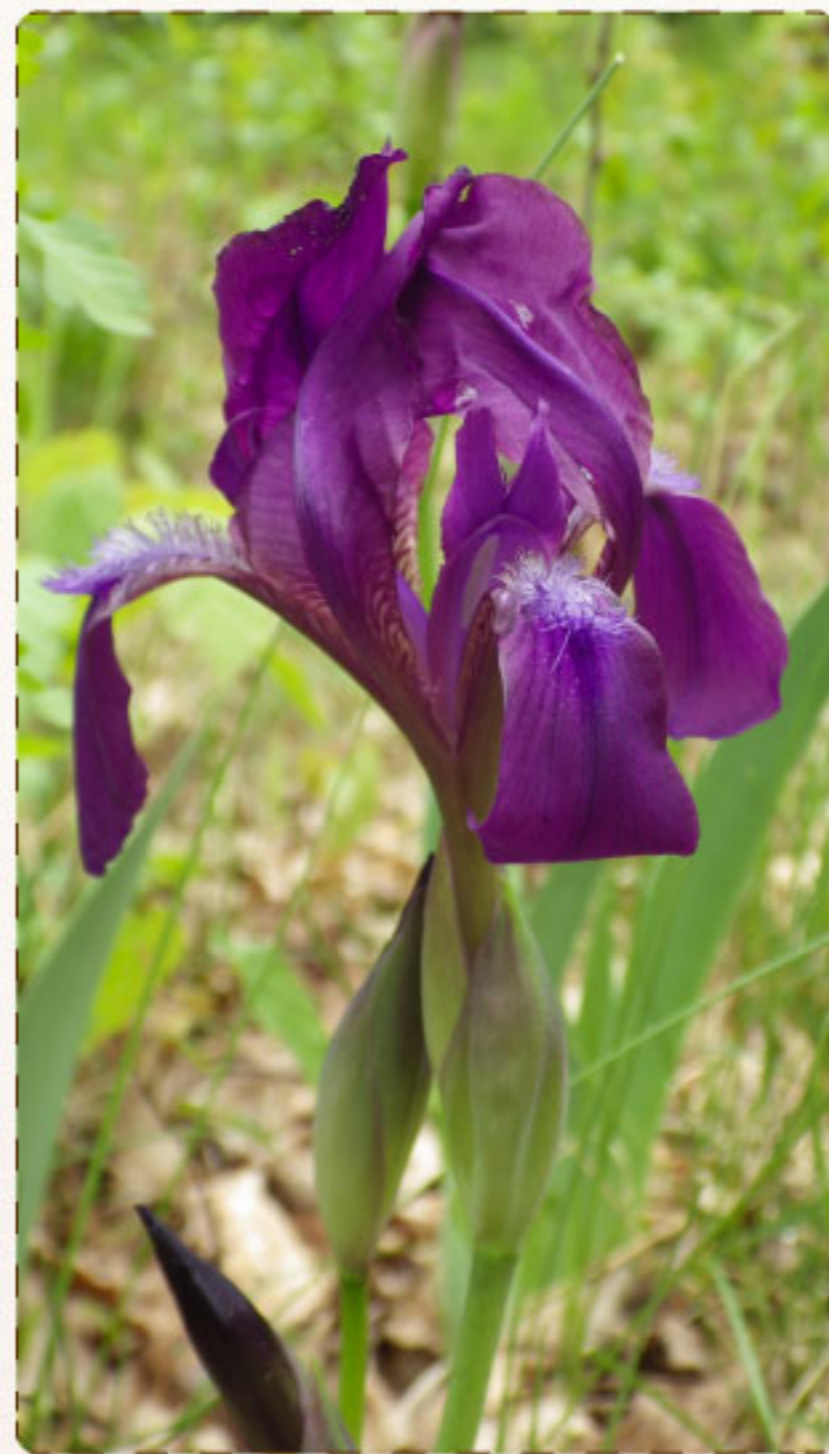
A földikutya egy, a Kárpát-medencében őshonos, különleges szárazföldi gerinces, mely a világon sehol máshol nem fordul elő. Kutatások szerint körülbelül 2 millió évvel ezelőtt alakult ki, tehát már jóval az ember megjelenése előtt túrta alagútrendszereit. A Kárpát-medencében öt egymástól genetikailag különböző földikutyafaj honos, Magyarországon három előfordulása bizonyított. Közülük a délvidéki földikutya Magyarország legveszélyeztetettebb emlőse, egyedszáma a négyszázat sem éri el. A zömök, selymes bundájú állatra leelkedő legnagyobb veszélyt az ember jelenti, természetes élőhelyeinek (lőszös, lőszös-homokos sztyeppterületek) átalakításával, feldarabolásával, megszüntetésével.

Tudta? A földikutya farka alig észrevehető, fülkagylója hiányzik, szemnyílása sincsen. A négy méter mélységbe lenyúló járatrendszere jól elkülöníthető részekre tagolódik: van éléskamrája, fészekkamrája, és külön üreget használ illemhelyként is, melyet, ha megtelik, elzár.

Magyar nőszirmom

(Iris aphylla subsp. hungarica)

Tudta? Magyar nőszirmommal szinte mindennap találkozunk, ugyanis egyik pénzerménten megtalálható a képe.

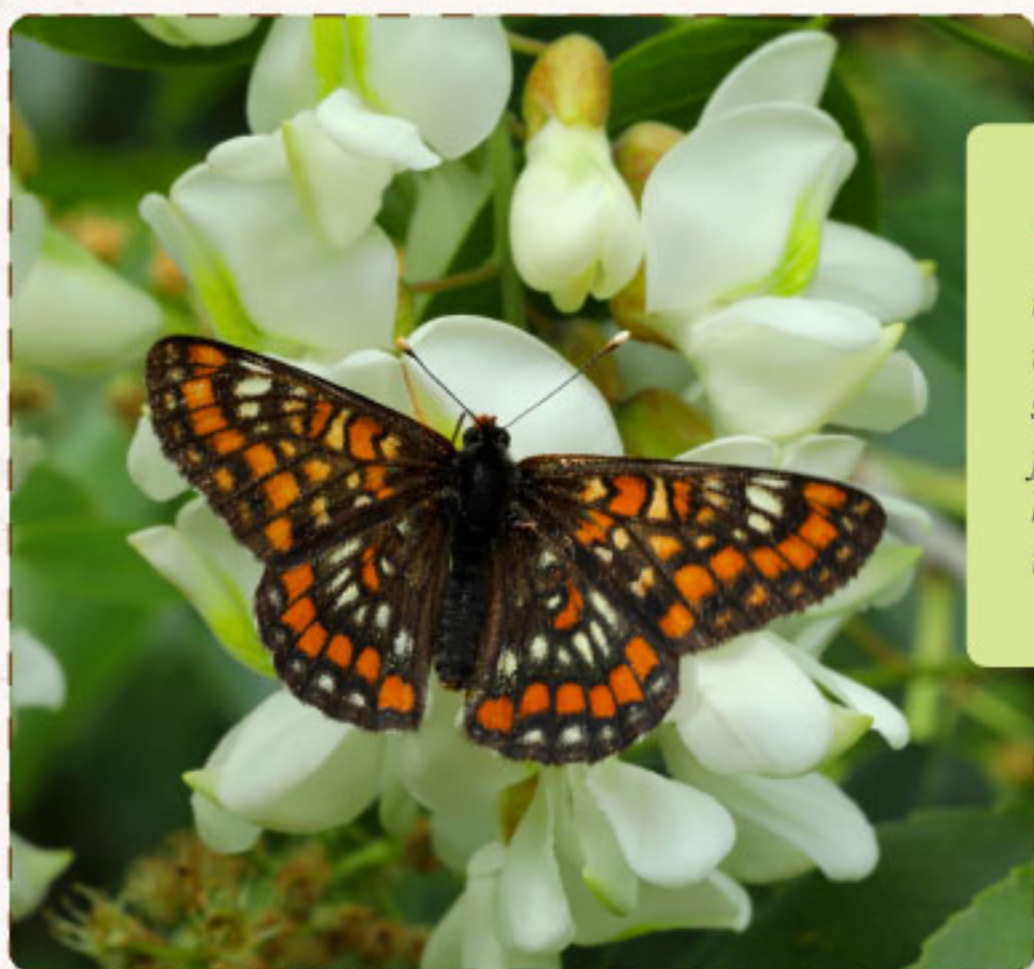
Lágyszárú, évelő őshonos növényünk. Teljes világállománya a Kárpát-medencére korlátozódik. A magyar nőszirmom számos negatív hatásnak kitett, veszélyeztetett faj. Sok esetben komoly veszélyforrást jelent számára az erdőgazdálkodás, több állományánál a túlzott cserjésedés, vagy tájidegen fajok inváziója jelent gondot. Ugyancsak problémát jelenthet élőhelyük beépítése, illetve beszántása. Impozáns virág lévén a virágszedők gyakran ritkítják állományukat, de a génszennyeződés is veszélyezteti, a hibrid egyedek hosszútávon leronthatják akár a teljes állomány génkészletét.

Fajok, melyek megőrzése rajtunk múlik

Díszes tarkalepke

(*Euphydryas maturna*)

Tudta? A díszes tarkalepke különösen érzékeny környezete változására, mert életciklusához egyszerre van szüksége a cserje- (nektárforrás), a fa- (a hernyó elsődleges tápláléka) és a lágyszárú szint (a hernyó másodlagos tápláléka) növényeire.

Különösen dekoratív, feltűnően szép nappali lepkefajunk. Folyók menti keményfaligetek, üde alföldi tölgyesek lakója. A nagytermetű, ernyős virágokon tömegesen nektárt szívogató példányok látványa trópusi hangulatot idéz. Mára Európa-szerte kipusztulás által fenyegetett faj, részben az intenzív erdőgazdálkodás miatt, így megóvása a magyarországi természetvédelem egyik fő feladata.

Natura 2000: csak a gond van vele?

A természetvédelmet gondolatban gyakran olyan szigorú szabályozással kapcsoljuk össze, ahol nem megengedett az emberi tevékenység. A Natura 2000 hálózat azonban elismeri, hogy az ember a természet szerves része, így ezeken a területeken nem kell minden gazdasági tevékenységet beszüntetni. Való igaz, hogy néhány esetben kisebb-nagyobb változtatások szükségesek lehetnek, de számos esetben a tevékenységek a korábbiaknak megfelelően folytathatók. A Natura 2000 hálózat mindemellett jelentősen hozzájárulhat a vidék fenntarthatóságához alternatív jövedelemszerzési lehetőségek, munkahelyek megteremtésével, a vidék turisztikai vonzerejének növelésével, biotermékek kereskedelmével és agrár-környezetvédelmi intézkedésekkel.

Mocsári teknős

(*Emys orbicularis*)

Tudta? Az ékszerteknősök kiszorítják a mocsári teknősöket napozóhelyeikről, versengenek az elérhető táplálékforrásokért, emellett az általuk áttelepített kórokozók is megtámadják hazai teknősfajunk egyedeit.

Egyetlen őshonos teknősfajunk, főként az alföldi tavakban, vagy kisebb, lassú áramlású holtágokban él, de több középhegységi, sűrűn benőtt erdei tó is megfelelő élőhelyet biztosít számára. Egyedszáma sajnálatos módon csökken, állományát számos veszély fenyegeti. Élő-, illetve szaporodóhelyeik megszűnése és az autóforgalom mellett komoly veszélyforrást jelent számára a világ egyik legveszélyesebb inváziós faja, a hobbiállatként tenyésztett idegenhonos ékszerteknős.

Mit tehetünk természeti értékeink megóvásáért?

- ✦ *Ismerjük meg, és óvjuk-védjük a lakóhelyünk körül még megtalálható helyi természeti területeket!*
- ✦ *Válasszuk e közeli területeket kikapcsolódásra, sportolásra, üdülésre!*
- ✦ *Közelítsük meg ezen természeti értékeket környezetbarát módon: gyalog, kerékpárral, közösségi közlekedéssel!*
- ✦ *Vásároljunk helyi természeti területekről származó élelmiszert és kézműves termékeket, segítve a természeti értékek fennmaradását és a helyi gazdálkodók, kézművesek, kereskedők megélhetését!*
- ✦ *Válasszunk helyi természeti területekről származó természetes anyagokat öltözködésünk, építkezésünk, ajándékozásunk során!*
- ✦ *Válasszuk a közeli a távoli helyett, a természetest a művi helyett! Hosszú távon ez mindannyiunk érdeke!*

